

GÜNDEMDEKİ KONU

Onat Kutlar (Alanya, 25 Ocak 1936 - İstanbul, 11 Ocak 1995) Gaziantep’li bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi, ilk ve orta öğrenimini Gaziantep’te tamamladı (1955). İlk şiiri henüz on dört yaşındayken *Küçük Dergi*’de (1950), ilk öyküsü “Volan Kayışı” *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde yayımlandı (1955). İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık bölümünde bir yıl okuduktan sonra İÜ Hukuk Fakültesi’ne devam etti, eğitiminin son yılında mezun olmayı beklemeden felsefe eğitimi için Paris’e gitti. Sorbonne Üniversitesi’nde felsefe bölümüne bir süre devam etti (1961-62). Arkadaşlarıyla birlikte *a Dergisi*’ni çıkardı (1956-60). İlk kitabı *İshak*’la 1960 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü’nü aldı. *Doğan Kardeş* dergisinde Yazı İşleri Müdürü olarak çalıştı (1963-65). Kurucuları arasında yer aldığı Türk Sinematek Derneği’ni (1965-76) ve *Yeni Sinema* dergisini (1967-70) yönetti. Kültür Bakanlığı’na bağlı İstanbul Film Yapım ve Gösterim Merkezi’ni kurdu ve iki yıl yönetti (1978-79). İstanbul Film Festivali’nin kurucularından biri olarak festivalin düzenleme kurulu ile İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı’nın (İKSV) Yönetim ve İcra Kurulu üyeliğini yaptı (1982-1995). 1985’te 35. Berlin Film Festivali uluslararası jürisinde Türkiye’yi temsil etti.

Ömer Kavur ile *Yusuf ile Kenan* (1979), Ali Özgentürk ile *Hazal* (1979), Atif Yılmaz ile (Zeyyat Selimoğlu’nun “Deprem” adlı öyküsünden, Ayşe Şasa ile birlikte) *Deli Kan* (1981), Erden Kıral ile *Hakkâri’de Bir Mevsim* (1982) filmlerinin senaryolarını yazdı. 1960’tan sonra aralıklarla *Meydan*, *Yeni Sinema*, *Milliyet Sanat*, *Papirüs*, *Hürriyet Gösteri* dergilerinde yazdığı sinema yazılarından bazılarını *Sinema Bir Şenliktir*’de topladı. Sinematek’teki çalışmalarından dolayı 1975 yılında Polonya’dan kültür nişanı, 1994 yılında da Fransa’dan Chevalier de L’Ordre des Arts et des Lettres nişanı verildi. 30 Aralık 1994’te The Marmara otelinin pastanesine konulan bombanın patlamasıyla ağır yaralandı, on iki gün yaşam mücadelesi verdikten sonra 11 Ocak 1995’te yaşamını yitirdi. 1996’dan bu yana İstanbul Film Festivali’nde anısına özel bir ödül verilmektedir.

Kitapları

Öykü: *İshak* (1959), *Karameke* (2009). **Şiir:** *Pera’lı Bir Aşk İçin Divan* (1981), *Unutulmuş Kent* (1986), *Unutulmuş Kent ve Çeviri Şiirler* (1999). **Deneme:** *Yeter ki Kararmasın* (1984), *Sinema Bir Şenliktir* (1985), *Bahar İsyancıdır* (1986), *Gündemdeki Sanatçı* (1995), *Gündemdeki Konu* (1995).

Çeviri: Sonsuz Günbatımı, Furuğ (Celâl Hosrovsahi ile birlikte, 1989).

İshak’ta yer alan “Yunus” öyküsü ABD’de *Grand Street* dergisinde (1995), *Unutulmuş Kent* adlı şiir kitabı Fransa’da Royaumont Vakfı tarafından *La Ville Oubliee* adıyla yayımlandı.

Onat Kutlar'ın
YKY'deki kitapları:

- Gündemdeki Sanatçı (1995)
Unutulmuş Kent ve Çeviri Şiirler (1999)
İshak (2000)
İshak (Özel Baskı) (2009)
Karameke (2009)
Sinema Bir Şenliktir (2010)
Bahar İsyancıdır (2011)
Yeter ki Kararmasın... (2012)
Sinema... Sinema (2018)
Yaşanmış Ağır Bir Ezgi -
Onat Kutlar İçin Bir Harita (2019)
(haz.: Burcu Şahin - Aslan Erdem)

ONAT KUTLAR

Gündemdeki Konu

Deneme

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5370
Edebiyat - 1532

Gündemdeki Konu / Onat Kutlar

Kitap editörü: **Fahri Güllüođlu**
Düzeltili: **Ceren Kınık**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Arzu Yaraş**

Baskı: Elma Basım Yayın İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7 Küçükçekmece / İstanbul
Telefon: (0 212) 697 30 30
Sertifika No: 12058

1. baskı: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Şubat 2005
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Mayıs 2019
ISBN 978-975-08-4496-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 34433 Beyođlu / İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

- Önsöz / İlhan Selçuk • 7
- Temistokles Kaç Kiloluk Adamdır? • 11
- Men Çi Güyem Tamburam Çi Gûye • 16
- Gerçekten Buna Layık mıyız? • 22
- Hindi Meselesi • 27
- Politikacılar, Gazeteciler vs. • 32
- Bir Belediye Tutuklusunun Anıları: 1 • 37
- Bir Belediye Tutuklusunun Anıları: 2 • 42
- Dünün Dünyası • 48
- Onları Tanıyor muyuz? • 52
- Yabandji • 57
- Kavgacılar • 63
- Aziz Bey'le Düşsel Bir Yolculuk • 67
- Herkesin Kaybettiği Tek Oyun • 71
- Yükselen Değerler Burcu • 77
- Karaoke • 80
- Civangate • 85
- Aynı Şarkıyı Dinliyorum, İdiot muyum? • 90
- Ase'nin Ölümü • 94
- Tuz Kokarsa? • 99
- Keşke Yağmur Yağsa!.. • 103
- Varsa Bir Durum, Yapalım Bir Açıkoturum • 108
- “Mehr Licht!” • 113
- Günlerin Köpüğü • 117
- ... Yoksa Gülhane Parkı'nda mıyız?.. • 122
- “Doksan Beşe Doğru” • 127

Önsöz

İlhan Selçuk

Bu önsöz, sıradan bir önsöz değil.

Hayır, yazının içeriğinden doğmuyor bu sıradandışılık; yazgısından oluşuyor. Çünkü bu önsözün yazımı sırasında Onat Kutlar gözlerini yaşama kapadı.

Önsözü yazmak için elinizde tuttuğunuz kitabı okuduğum geceler, Onat hastanede ölümle savaşıyordu. Okumayı çağrışımların gelgitleriyle sürdürdüm; her yazı ayrı bir anlam kazanmıştı; hele 74'üncü sayfadaki şiir:

“Ey ölüm! Bekleyebilirsin! Hadi git, uzaklaş!
Git, avut başka yürekleri; utancın, korkunun
solgun umutsuzluğun kemirdiği.
Benim için yemyeşil henüz Pan'ın çayırları,
Dipdiri henüz aşk öpücükleri, şarkıların perisi!
Ölmek istemiyorum henüz, işte o kadar!”

André de Chénier'nin dizelerini hastane yatağında yineliyor muydu Onat?.. Oysa son gördüğümde, Azrail'i atlattığını, ölüm rüzgârının esmer bedenini yalayıp geçtiğini sanıyordum.

Opera Pastanesi'nde patlayan bombayla yaralandıktan birkaç gün sonra kendisini hastanede görmüştüm; bilinci saydam, bakışları doluydu, ama acı çektiği de belliydi, sağlığının bıçak sırtında rodeo yapan bir usta binici gibiydi.

“On güne kadar” dedim, “doğrulup yazarsın, bekliyoruz”.

Yanıt verdi hemen:

“Dur hele bakalım!”

Onat gerçekçiydi, “önce şu işi bitirelim” demek istiyordu.

Umut doluyduk; bomba omuriliği kesmiş, belden aşağısını yatalak bırakmıştı; ama, inanıyorduk ki Onat tekerlekli sandalyesinde kanatlanabilecek bir irade gücüne sahipti. İnsan oturduğu ya da

yattığı yerde, akıl gücüyle ve imgelem yetisiyle devinebilen tek yaratıktır.

Onat ölüme yenildi, teröre kurban verdik bu güzel insanı, önsöz sonra yazıldı.

• • •

Bu kitabı Onat Kutlar'ın öteki yapıtlarının yanına koymak gerekiyor.

Ancak bu yazılarda birkaç boyut birbirinin içine geçmiş gibidir. Onat Kutlar, eskilerin deyimiyle “kalem sahibi” idi. Edebiyatçı kimliği yanında gazete yazarlığının herkeste bulunmayan kıvraklığı, tümcelerinin akışkanlığını oluşturuyordu; buna fikirlerindeki saydamlık, aydınlık ve durmuş oturmuşluğu da katarsanız, okurken alacağınız tadın içeriği anlaşılabilir.

Çağımızın aydınıdır o...

Hem ülkemizin gerçeklerine ayaklarını dayamış, hem evrensellüğün ölçüleriyle yerel gerçekleri teraziye vurabilen bir bilince ulaşmıştır.

Onat'ın yazı söylemi ilginçtir, hem olayın içinde bütün duyarlılığıyla yaşar, hem kendisini olayın dışında tutar; ikilem gibi görünen bu bütünlükte, sencil yazar kimliğiyle benci edebiyatçı kişiliğinin gelgitleri yazı boyunca süregelir.

Noktayı koyunca amacına ulaşmıştır.

Amacı nedir?..

Ah o amaç!.. İnsandan insana geçen titreşimde daha güzel, uygar, aydınlık bir dünyanın tınısını duyurabilmek!..

Onat'ın işi bu!..

Onat Kutlar omurgalı bir yazardı, belkemiğinden yoksun sü-rüngenlerden değildi. İnsan eliyle enlem ve boylamları çizilmiş dünyamızda doğrultusu hiç şaşmadı. Kolay gibi görünen bu erdemi koruyabilmek, sanıldığından çok güçtür. Yaşadığımız yıllarda pusulasını şaşırılmış aydınlık öylesine çok ki elini sallasan ellisi, saçını sallasan tellisi...

Onat, çağdaş Türkiye'nin bir “önsözü”dür; çünkü sanatın, yazının, uygarlığın “sonsöz”ü yoktur; üstelik, biliyorum ki bu kısacık “önsöz” Onat için hiç mi hiç yeterli değildir.

Yaşasaydı; daha neler yazabileceğini düşündükçe yitirdiğimizin ne olduğunu çok daha çarpıcı biçimde duyumsuyorum.

Ne var ki bu yazıyı bir ölünün değil, bir dirinin kitabına önsöz gibi yazdığımı da söylemeliyim. Onat yaşarken diriydi, öldükten sonra da diri kalacak.

SİNEMA

Temistokles Kaç Kiloluk Adamdır?

Sevgili *Cumhuriyet* okuru,

Bu kez, her hafta büyük bir keyifle yazdığım Portreler'e küçük bir ara vermek istiyorum.

Bundan böyle de arada sırada bu parantezleri açmaya çaba göstereceğim. Çünkü epeydir gereksinme duyduğum bir şeydi bu. Moda deyimle *Media* yalnızca gündemin gerçek sanatçılarına uzak durmakla yetinmiyor, bir de gerçek sanat konularını hasıraltı ediyor, ya da çarpıtıyor.

Bazen öylesine aşırı ve *absurde* noktalara geliyor ki, bu çarpıtmalara, bir yazar olarak değil, salt bir okur, bir izleyici olarak tepki duymaktan kendimi alamıyorum. Bu tepkileri sizlerle paylaştığıma, içinizden, "Sabırsız biri çıksa da şunları söylese" dediğinize yüzde yüz inanıyorum.

Sözü şu Amerikan filmleri ve sinemamız konusuna getirmek istiyorum.

Bilmem geçenlerde *Hürriyet*'te yayımlanan bir soruşturmayı okudunuz mu? Şu son aylarda, başta Fransa olmak üzere tüm Avrupa ülkelerinde, Amerikan filmlerinin sinema ve TV'leri istila etmesine, başka herhangi bir görüntüye olanak bırakmamasına karşı yönetmenlerin, aydınların tepkileri söz konusu ediliyor, sonra da aynı soru *bizimkiler*'e soruluyordu, tanınmış yönetmen, oyuncu ve yazarlarımıza.

Bir nokta çarpıcı ölçüde dikkatimi çekti.

Aylardır dünya basınının bu konudaki yayınlarını izliyorum. Ünlü yönetmen Louis Malle'den Gerard Depardieu'ye kadar neredeyse tüm Fransız ve Avrupalı sanatçılar, hatta başta Martin Scorsese olmak üzere Amerikalı yönetmenler, Hollywood tekellerinin öldürücü egemenliğine karşı çıkarken bizimkiler bunu gayet doğal karşılıyor, mantıklı nedenler arıyor; hatta alkışlıyordu.

Yönetmen ve yazarlarımız, özetle şunu söylüyorlardı: “Amerikan filmleri iyi yapılıyor. Ticari başarı kazanıyor. Bu filmler iyi ki, insanlar onları tercih ediyor. Buna karşı çıkmak görme özgürlüğüne, seçme özgürlüğüne karşı çıkmaktır. Sansürcülüktür. Bizimkiler de iyi film yapsın, halk onları da izleyecektir. Nitekim öyle oluyor...”

İlk bakışta masum ve mantıklı gibi görünen, başta Sinan Çetin ve Yavuz Özkan olmak üzere birçok sinemacımız ve sinema yazarımız tarafından paylaşılan, Hasan Pulur gibi birçok köşe yazarımız tarafından desteklenen bu düşünceler, belleğimdeki iki amıyı su yüzüne çıkardı.

1980’li yılların başları olmalı. O zamanın anlı şanlı konsey ve cumhurbaşkanı, şimdilerde Ak-Sanat’ın tertemiz sanatçısı Orgeneral Kenan Evren, Hakkâri’de halka nutuk çekiyor. Kürtler dinliyor, ben de televizyondan onları izliyorum. Evren yumruğunu arada bir kürsüye vurarak kükrüyor: “Buralarda kaçakçılık olduğunu duyuyorum. Kaçakçılık bu vatana ihanettir. Onların kafasını ezeceğiiiz!” Önemli bir bölümünün, yaşamını kaçakçılıkla sürdürdüğünden hiç kuşku duymadığım topluluk, neşe içinde, alkışlayarak destekliyor Evren’i: “Yaşaa! Pravooo!” Evren devam ediyor: “Burada bölücülük olduğunu biliyoruz. Bu vatani bölenlere asla müsamaha etmeyeceğiz. Hepsini yok edeceğiz.” Hemen hepsi Kürt olan topluluk neşe içinde alkışlıyor: “Yaşaa! Pravooo!”

Ben de onları izlerken arpacı kumrusu gibi on yıl sonrasını düşünüyorum. Kaçakçılığın, bölücülüğün söz konusu bile olmayacağı günleri. Aşağı yukarı şu içinde yaşadığımız günleri yani.

Gene aynı dönemde SESAM’da bir toplantı. Kürsüde bu kez rahmetli Adnan Kahveci var. Salonda ise yerli sinemanın tüm temsilcileri. Yapımcılar, yönetmenler, oyuncular, yazarlar. Kahveci güleç ve sempatik bir adam: “Sizi kurtarmaya karar verdik” diyor, “bu amaçla ‘off-shore media’ projesini geliştirdik. Dış ticaret mevzuatımızda engelleyici maddeleri kaldıracacağız. Bu sayede Amerikan filmleri ve şirketleri serbestçe ülkemize gelecekler. Gelecekler ve sinemamızı da kurtaracaklar...”

Sinemacılarımız çok sevinip alkışlıyorlar. Sanki hemen yanı başlarında, İstiklal Caddesi’ndeki tüm sinemaların vitrinlerinde Amerikan filmlerinin değil Patagonya filmlerinin afişleri varmış da, bu durum değişecekmiş gibi mutlu oluyorlar.

Kahveci, Amerikan şirketlerinin, sinemamızı nasıl kurtaracağını da anlatıyor: “Filmlerini serbestçe getirmekle kalmayacaklar” diyor, “burada film çekecekler. Milyarlarca liralık bütçelerle. Stüdyolar, platolar kuracaklar. Sinemacılarımıza yeni iş alanları açacaklar. Hatta bizim filmlerimizi dünyaya dağıtacaklar...”

Bu mutlu görüntü büsbütün heyecanlandırıyor sinemacılarımızı. Daha da çok alkışlıyorlar. Hatta yaşlı başlı bir yönetmen gözyaşları içinde sesleniyor Bakan’a: “Sayın Bakanım, bize bir cennet vaat ediyorsunuz. Sağ olun, var olun. Ama biz hemen şuracıkta ölüyoruz. Ne olur bize bir ölüm öpücüğü bağışlasanız!” Kendisi de on yıl sonranın mutlu hayallerine dalmış olan bakan, bu dileği bir espriyle geçiştiriyor...

Amerikalılar Missourililer gibi ülkemize gelmişler. Önce filmlerini, sonra stüdyolarını sonra da dolarlarını getirmişler. Sinema yapımcılarımız, yönetmenlerimiz, stüdyocularımız mutlu. Dünyaya açılmışız. “Off-shore media”nın parçası olmuşuz.

Aşağı yukarı bugünkü gibi.

Ama hiç de öyle olmadı. Amerikan tekeller, ülkeye sinsice girmeyi başarınca önce sadece Home Video alanına el atacaklarını, sinema alanına asla girmeyeceklerini ileri sürdüler. Amerikan filmleri, Türk sinema pazarına, kaldırılan yasa maddesinin sağladığı kolaylığa rağmen, gene eskisi gibi ithalatçı Türk şirketleri tarafından dağıtılacak, tekel kurulmayacaktı.

Ama bu sözlerinde durmadılar. Sinema dağıtımına girdiler.

Girmekle kalmadılar. Sadece beş yılda, sinema dağıtımının tümüne egemen oldular. Önce Türk film işletmeleri, kombin denilen gösterim ağları yok oldu. Sonra Avrupa filmi ithal eden birkaç şirket yaşamını noktaladı. Türk ve Avrupa filmlerinin sahipleri, köpeğe atılan kemik gibi, Amerikan filmlerinin *artık haftaları* ile yetinmek zorunda bırakıldılar.

Bu sırada tüm medya, Amerikan tekellerinin büyük paralarla gerçekleştirdiği kampanyaları destekledi. En sıradan Amerikan filmlerinde bile kerametler arandı. Böylece başarıya başarı katıldı.

Ama beklenen dolarlar gelmedi. Tersine, Türkiye’den elde edilen tüm hasılat, *royalty* adı altında, vergisi bile verilmeden dolara çevrilerek uçup gitti.

Bununla da yetinilmedi. Birkaç kişinin ulusal sinemayı en azından yaşar kılmak, ölmesini önlemek için alınmasını istedikleri koruma önlemleri, taa Amerika'da Bush-Özal görüşmelerinin gündemine getirildi ve engellendi. Bu, aralarında benim de bulunduğum birkaç kişi, amaçlarının Amerikan filmlerini engellemek değil, sadece ve sadece tekelciliği engellemek, başka filmlere yaşam hakkı, izleyiciye seçme özgürlüğü sağlamak olduğunu anlatmak için çırpındılar...

Ama Hollywood majörlerinin yağdanlıklarının sesi çok yüksek çıkıyor, bizleri bastırıyordu.

Sonunda öyle bir noktaya gelindi ki, Türkiye'de Türk filmlerini dağıtma işi de Amerikan majörlerinin eline geçti. İnanmazsanız sorun. Ne Türk yapımcılarının sesi çıkıyor buna, ne yönetmenlerin ne de sinema salonu sahiplerinin.

Hele salon sahiplerinin durumu içler acısı. Eskiden bir filmi göstermek için filmciye kök söktüren salon sahipleri, bugün Amerikan tekellerinin en olmayacak isteklerine bile boyun eğiyor. Başka film koymayacaksın diyorlar, koymuyor. Filmci hakkını %50'den %60'a çıkaracaksın diyorlar, çıkarıyor. İkinci vizyon düşük *pourcentage* uygulamasını kaldıracaksın diyorlar, kaldırıyor.

Bakalım bu isteklerin sonu nereye varacak?

Bu arada basının, TV'nin olağanüstü gayretleriyle en sıradan Amerikan filmleri inanılmaz seyirci toplamaya devam ediyor. Avrupalı yönetmenlerin başyapıtları gösterilirken, "Aman bu filme sakın gitmeyin" diye poposunu yırtan saçının kılı ağarmış yazarlar, on-on iki yaşındaki çocukların zekâ ve merakına göre düzenlenmiş filmlere üç kere koşup, methiyeler düzüyorlar.

Çocukların bu filmlere gitmelerinin de, eğlenmelerinin de karşısında değilim. Bunu bin kez anlattım, bir kez daha altını çiziyorum. Bizim çocukluğumuz da, "otuz altı kısım tekмили birden" Amerikan *serial*'lerini seyretmekle geçti.

Ama hiçbirimizin aklına, bu tür filmlerin ticari başarısını iyi *film* kavramıyla birleştirmek gelmedi. Bu filmleri ciddi yönetmenlerin –Türk olsun yabancı olsun– yapıtlarıyla tokuşturup ahkâm çıkarmak densizliğine düşmedik.

Sayın Pulur belki hatırlar: Hilmi Yavuz anlatmıştı. Kabataş Erkek Lisesi'nde Doğulu bir tarih öğretmeni varmış. Eski Yunan tari-

hini anlatırken, nedense Temistokles'i küçümsermiş: "Temistokles dediğin de kimdir?" dermiş, "Elli iki kiloluk adam..."

Türkiye'nin, devlet adamlarını kilosunu, sesi, cinsiyeti, yakışıklılığı vs. ile değerlendirmeye alışık bir ülke olması, gene de yanlışlığı yanlış olmaktan kurtarmıyor.

Nurullah Ataç'tan günümüz eleştirmenlerine kadar sayısız *critique zekâ* yetiştirmiş ülkemize, "Çok satan kitap iyi kitaptır" demek geriliği yakışmıyor. Elmalarla armutları karıştırıp bulamaç yapmak da...

17 Ekim 1993